

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU ve MUHASEBE UYGULAMALARI AÇISINDAN CARİ HESAP KAVRAMI*

Dr. Öğr. Üye. Murat Koçsoy

Bozok Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0001-7757-6807

Dr. Öğr. Üye. Serhan Dinç

Bozok Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0002-1702-5998

Öz

Cari hesap sözleşmesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda 89 ila 101'inci maddeler ile 6108 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 134 ila 143'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. Cari hesabın özünde takas rejimi vardır. Cari hesabın en önemli fonksiyonu, taraflar arasındaki münferit nakdi ödemeleri ve takasları önlemektir. Çalışmamızda, cari hesap kavramı TTK ve muhasebe uygulamaları açısından ele alınarak, ticari ve muhasebe uygulamalarında kanunda tanımlanan cari hesap sözleşmesinden kaynaklanabilecek sorunlar ortaya konulmuştur. Özellikle cari hesap sözleşmesinin geçerliliğinin yazılı şekilde yapılmaya bağlanmış olması ve tarafların birbirlerinden hem alacaklı hem de borçlu olması zorunluluğu ile cari hesap işlemlerinin tek hesapta muhasebeleştirilmesi yaklaşımı uygulamada sorunlara neden olduğu gibi ticari hayatta uygulanma şansının çok sınırlı kalacağı açıktır. İşletmelerin çok büyük bir çoğunluğu tarafından kullanılmakta olan uygulamaya yerleşmiş ticari teamülleri dikkate almayan cari hesap hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Muhasebeciler tarafından uygulanmakta olan mevcut cari hesap işleyişinin taraflar arasında yazılı bir sözleşmeye bağlanması ve bu işleyişin TTK'na uyumlu cari hesap sözleşmesi olarak kabul edilmesi hem hukukçular hem de muhasebeciler açısından uygulamada karşılaşılan sorunların ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Cari Hesap, Cari Hesap Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçları, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Cari Hesap Mutabakatı, Cari Hesap Muhasebe Uygulamaları

Current Account Concept in Terms of 6102 Turkish Commercial Code and Accounting Practices

Abstract

Contract of current account is regulated in Articles 89-101th of Turkish Commercial Code numbered 6102 and Articles 134-143th of Turkish Code of Obligations. In core of current account there is the regime of barter. The most important function of current account is prevented individual cash payments and barter between the parties. In this study, we revealed the problems that may arise from current account contract defined in the law, by handling the concept of current account in terms of TCC and accounting practices. In particular, attachment of current account contract's validation to written format, the obligation for all of the parties to be both creditors and debtors of each other and recognition of current account transactions in a single account approach cause problems in application and so its implementation in the business world will probably be limited. Application of the provisions of current account which do not take into account business practices ingrained in application and are widely used by businesses, is not possible. Bounding of the existing current account operation being implemented by accountants, to a written contract between the parties and the acceptance of this operation as current account contract compatible with the TCC will eliminate the problems in practice in terms of both lawyers and accountants.

Keywords: Current Account, Conclusions and Provisions of Current Account Contract, 6102 Turkish Commercial Code, Current Account Reconciliation and Accounting Practices of Current Account

* Makale geliş tarihi: 03.02.2017
Makale kabul tarihi: 08.05.2017

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Cari Hesap Kavramı

Giriş

Cari hesap, birbiriyle para, mal ve hizmet alışverişi sebebiyle sürekli ilişki içinde olan kişilerin, bir süre için çeşitli işlemlerden doğan borç ve alacaklarını ödemekten ve istemekten karşılıklı olarak vazgeçerek, bunları hesaba yazarak takas ve mahsup etmek suretiyle belirli bir süre sonunda ortaya çıkan borç ve alacağı kabul etmeleridir. Örneğin kumaş imalatıyla uğraşan A'nın ürettiği kumaşları konfeksiyon mamülleri üreten B'ye ve B'nin de ürettiği mamülleri, A'nın diğer bir mağazasında satılmak üzere tekrar A'ya devrettiği bir ilişkide taraflar devamlı olarak birbirlerinden alacaklı ve borçlu sıfatını dönüşümlü olarak kazandıkları için her seferinde karşılıklı olarak birbirlerine çek, senet veya nakit vermek yerine bir cari hesap sözleşmesi yaparak belirli süreler sonunda ortaya çıkacak duruma göre alacaklı olan kişiye borçlu olanın herhangi bir şekilde ödeme yapmasını kararlaştırabilirler (Karahana, 2011: 285). Dolayısıyla cari hesaba bir takas rejimi denilmesi mümkündür.

Cari hesabın en önemli fonksiyonu, taraflar arasındaki münferit nakdi ödemelerin ve takasların önüne geçerek iş hayatında kolaylık sağlayan gereksiz para hareketlerini ortadan kaldıran bir ödeme aracı olmasıdır. Cari hesap güvence sağlama fonksiyonuna da sahiptir (Bahtiyar, 2013: 213). Zira cari hesap ilişkisi içinde bir tarafa ait alacaklar, aynı tarafın borçları ile güvence altına alınır (Arkan, 2011: 307).

1. Cari Hesap Kavramı ve Cari Hesap Hükümleri

1.1. Cari Hesabın Tarihçesi

Ortaçağda, İtalyan tacirleri arasında kendilerine kolaylık sağlayan cari hesap uygulamasına başvurulduğu görülmektedir (Berzek, 2013: 141). Bu usul daha sonra tacirler arasında bir âdet olarak gelişmiştir. Cari hesap müessesesi, 18'inci yüzyılın sonlarında ise yasama organları tarafından düzenlenmeye başlanmıştır (Arslanlı, 1960: 238). Bugün cari hesabın gelişimi ticaret hayatında bankacılıkta olmuştur. Türkiye cari hesap sözleşmesini temel

kanunlar içinde bir bütün olarak düzenlemiştir (Poroy ve Yasaman, 2001: 228). Türk hukukunda cari hesap 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nda 782 ila 796'ncı maddelerde düzenlenmiştir. 1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise cari hesap 87 ila 99'uncu maddelerde düzenlenmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ise cari hesap müessesesini 89-101'inci maddelerde düzenlemiştir. 6108 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda da cari hesaba ilişkin hükümler mevcuttur (TBK. md. 134, md. 143).

1.2. Cari Hesabın Tanımı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 89'da cari hesap sözleşmesi tanımlanmıştır. Anılan hükme göre, “iki kişinin herhangi bir hukuki sebep veya ilişkiden doğan alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şekline çevirerek hesabın kesilmesinden sonra çıkacak artan tutarı (bakiyeyi) isteyebileceklerine ilişkin sözleşme cari hesap sözleşmesidir” (6102 s. K. md. 89/1). Dolayısıyla, cari hesap sözleşmesinin söz konusu olabilmesi için, en az iki taraf arasında alacak ve borç doğuracak şekilde para, mal veya hizmet değişiminin bulunması ve tarafların sözleşmede belirlenen süre boyunca karşılıklı olarak alacaklarını tahsil etme teşebbüsünde bulunmaktan vazgeçmeleri gerekmektedir (Poroy ve Yasaman, 2001: 229).

Cari hesap, iş hayatında mevcut olan gereksiz para hareketlerini ortadan kaldırır. Ayrıca cari hesap ilişkisi içinde bir tarafa ait alacaklar ile diğer tarafa ait borçlar güvence altına alınır. Cari hesap bir hesaplaşma yöntemidir. Cari hesabın tarafları karşılıklı olarak borçlarını nakit olarak ödemekten kurtulurlar. Borçlarını hesaben ödemiş oldukları için cari hesap bir ödeme aracıdır (Aslan ve Şenyüz, 2012: 38).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda hukuki boyutu ortaya konan cari hesap kavramını ticari hayattaki mevcut uygulama ve muhasebe açısından ele alacak olursak;

Muhasebe bilimine göre ‘Cari Hesap’; gerçek ve tüzel kişilerin yaptıkları iş veya hizmet ilişkisinden dolayı ortaya çıkan borç ve alacak bakiyesi bir faize bağlı olsun veya olmasın para ile ifade edilen işlemlere ilişkin tutarların izlendiği bir hesap türüdür (Arzova, 2001: 8; Altuğ, 1999: 167). Diğer bir ifadeyle, cari hesap kavramından muhasebede “birbirleriyle ilişkide (nakit, mal veya hizmet) bulunan iki gerçek veya tüzel kişinin aralarındaki borç ve alacak doğuran işlemlerini kaydettikleri hesap veya hesaplar” anlaşılmaktadır. Yani bu tanıma göre muhasebe bakış açısıyla cari hesap kavramından, cari hesap ilişkisinde bulunan alıcı ve satıcıların bazen alıcı, bazen satıcı olmaları halinde tüm borç ve alacaklarının beraber takip edildiği hesap anlaşılacağı gibi, alıcı ve satıcıların tek taraflı olarak; alacak ve tahsilatlarını (Alıcılar Hesabı) veya borç

ve ödemelerini (Satıcılar Hesabı) veya sadece ödeme ve tahsilat nedeniyle oluşan borç ve alacaklarını ayrı olarak takip ettikleri şahıs hesapları da (Ortaklardan Alacaklar Hesabı/Ortaklara Borçlar Hesabı) anlaşılmaktadır (Kocameşe, 2012).

Burada dikkat edilmesi gereken husus, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak muhasebe açısından cari hesabın var olabilmesi için herhangi bir nedenle birbiriyle ilişkide bulunan taraflar arasında borç ve alacak doğuran işlemlerin karşılıklı olarak yapılmak zorunda olmadığıdır. Diğer bir ifadeyle, tarafların bir birlerinden hem alacaklı hem de borçlu olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Cari hesabın varlığı için borç ve alacak ilişkisinin tek taraflı olarak gerçekleşmesi yeterlidir.

1.3. Cari Hesap Sözleşmesinde Şekil ve Cari Hesap Sözleşmesinin Tarafları

Cari hesap sözleşmesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 89 ila 101'inci maddeleri ile 6108 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 134 ila 143'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. TTK. md. 89/2'ye göre cari hesap sözleşmesi şekil olarak yazılı şekle tâbidir¹. Hükümde öngörülen şekil şartı geçerlilik şartıdır. Bu şekle uyulmadan yapılan sözleşmeler geçerli değildir (Bozer ve Göle, 2013: 259). Yazınlık için adi yazılı şekil yeterlidir (Bilgili ve Demirkapı, 2013: 260; Aslan ve Şenyüz, 2012: 37). Her iki taraf da yazılı sözleşmeyi imzalamalıdır.

Özel bir sözleşme tipi olan cari hesap sözleşmesinde aşağıda gösterilen unsurların bulunması gerekir:

1. Tarafların adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
2. Sözleşmenin esaslı unsurlarının ne olduğu,
3. Tarafların imzası,
4. Varsa yetkili temsilcilerin imzası (Kayar, 2006: 306-307).

Yukarıda sayılan zorunlu unsurların yanında ayrıca bunlara ilave olarak aşağıda gösterilen unsurlar da tamamlayıcı olarak cari hesap sözleşmesinde gösterilebilir:

1. Cari hesap sözleşmesinin hangi süre içinde geçerli olduğu,
2. Cari hesap sözleşmesinde hesap dönemleri,
3. Tarafların adresleri,

¹ "Cari hesap sözleşmesi yazılı şekilde yapılmak gerektiğinden...", (Y. TD. 26.01.1968, 2372/496, BATİDER., 1968, C. 5, S. 1, s. 104).

4. Cari hesap kalemlerine uygulanacak faizin türü,
5. Cari hesap kalemlerine uygulanacak faizin miktarı (Kayar, 2006: 306-307).

Komisyonlardan doğan ücret ve masraflar, kural olarak, cari hesabın dışındadır, (6102 sayılı TTK. md. 92). Bununla birlikte cari hesap sözleşmesinin taraflarının tacir olması durumunda uygulanacak hükümlerde farklılık meydana gelecektir. Bileşik faizin kararlaştırılması bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Kayıhan ve Yasan, 2013: 179).

Cari hesap sözleşmesinin taraflarının tacir olması gerekli değildir. Tacir olmayan kişiler arasında yapılan cari hesap sözleşmesi de TTK. md. 3 gereği ticari iş olarak kabul edilir (Aslan ve Şenyüz, 2012: 37). Cari hesap sözleşmesinin ayırt edici niteliği tarafların karşılıklı olarak alacaklı ve borçlu sıfatlarına sahip bulunmalarındadır.

Cari hesap işlemleri uygulamada taraflar arasında yapılacak yazılı veya sözlü bir anlaşmaya göre yapılabilir (MEGEP, 2007: 4). Muhasebe uygulamaları açısından taraflar arasında cari hesap ilişkisi herhangi bir yazılı sözleşmenin varlığına bağlı değildir. Diğer bir ifadeyle ticari hayatta ve bunun kayıtlara yansıtılması noktasında muhasebe uygulamalarında cari hesap daha çok karşılıklı güven unsuruna dayalı olarak işleyen bir müessesedir.

Cari hesap çalışan işletmeler, başlangıçta birbirlerini tanıyuncaya veya güven unsuru oluşuncaya kadar işlemlerini peşin olarak yapabilirler. İşletmeler zamanla birbirlerine karşı güven duymaya başladıklarında cari hesap işlemleri de başlar. Satıcının satış bedelini ileri bir tarihte tahsil etmek koşuluyla alıcıyla gerçekleştirdiği mal ya da hizmet satışıyla cari hesap işlemi başlatılmış olur. Yapılan cari hesap işlemlerinde her zaman taraflardan birisi alacaklı olurken diğeri borçlu olur. Gerçekleşen satışların bedeli alıcı ve satıcı arasında yapılan anlaşmaya göre tahsil edilir. Satıcı alıcıdan olan alacağını nakit para, çek veya senet olarak tahsil edebilir. Satıcının banka hesabına havale veya eft yoluyla para aktarabilir.

Satıcı işletme cari hesap yoluyla satış yapabilmek için alıcı işletmeden teminat vermesini isteyebilir. Kefil veya referans göstermesini de isteyebilir. (MEGEP, 2007: 4).

1.4. Cari Hesabın Türleri

Cari hesap farklı türlere ayrılabilir. Cari hesabın türleri aşağıda gösterilmiştir:

Sürelili cari hesap, süresiz cari hesap, teminatlı cari hesap, teminatsız cari hesap, alacaklı cari hesap, borçlu cari hesap, karma cari hesap, basit cari hesap,

karşılıklı cari hesap, ticari cari hesap, adi cari hesap, faizli cari hesap, faizsiz cari hesap (Kayar, 2006: 306-307).

Alacaklı cari hesap, hesap dönemi içinde hiç borç bakiyesi vermeyen cari hesaptır. Alacaklı cari hesapta taraflardan biri sürekli borçlu olarak devam etmektedir. Diğer taraf ise sürekli alacaklı kalmaktadır (Çeker, 2013: 180). Hesap devresi sonunda olduğu gibi hesap devreleri içinde de aynı taraf alacaklı olarak kalmaktadır. Bankaların vadesiz mevduat hesapları alacaklı cari hesaba örnek olarak gösterilebilir (Kayar, 2006: 306-307). Borçlu cari hesap ise taraflardan birinin sürekli borçlu kaldığı hesaplardır. Borçlu cari hesapların tipik örneğini kredi hesapları oluşturur. Borçlu cari hesaplarda kredi kullanan taraf ihtiyaç duydukça kredi kullanmakta ve hesaba en fazla krediyi kapatacak kadar para yatırdığı için ne hesap devresi içinde ne de sonunda alacaklı olmamaktadır (Kayar, 2006: 306-307). Karma cari hesap ise devre sonunda bazen borç bazen alacak kalanı veren hesaplardır. Kredili mevduat hesapları ise karma cari hesaba örnek olarak gösterilebilir (Kayar, 2006: 306-307).

Muhasebe uygulamaları açısından cari hesap, yukarıda açıklanan borçlu ve alacaklı cari hesaba benzer şekilde temel olarak borçlu cari hesap ve alacaklı cari hesap olmak üzere ikiye ayrılır. Borçlu cari hesap (Alıcılar), işletmenin faaliyet konusunu oluşturan kredili (veresiye, vadeli, açık hesap) olarak mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan ve bir belgeye (çek, senet gibi) bağlanmayan alacaklarının izlendiği hesaptır. Bu hesap kalan(bakiye) verdiği zaman sadece borç kalanı verir. Alacaklı cari hesap (Satıcılar) ise, işletmenin faaliyet konusu ile ilgili kredili (veresiye, vadeli, açık hesap) olarak mal ve hizmet alımından kaynaklanan ve bir belgeye (çek, senet gibi) bağlanmayan borçlarının izlendiği hesaptır. Bu hesap kalan(bakiye) verdiği zaman sadece alacak kalanı verir (Koç Yalkın, 2015: 99, 310; Bayazıtlı vd., 2015: 56, 320; Tanış, 2010: 113).

1.5. Cari Hesaba Yazılan Alacaklar İle Cari Hesaba Yazılmayan Alacaklar

Taraflar, cari hesaba yazılacak alacakları belirleyebilirler. Taraflar sadece belli bir sözleşmeden (örneğin satım, acentelik, kredi vb.) ya da aralarındaki her türlü ilişkiden doğan alacakların cari hesaba yazılması konusunda anlaşabilirler. Kural olarak cari hesaba, sözleşmenin yapılmasından sonra oluşan alacaklar yazılır (Arkan, 2011: 357). Ayrıca taraflar madde 90/I-b hükmüne göre, cari hesaba, cari hesap sözleşmesinin yapılmasından önce doğmuş olan bir alacağın yazılması konusunda da anlaşabilirler.

Cari hesaba yazılmayan alacaklar ise 6102 sayılı Kanun md. 91'de belirtilmiştir. Anılan maddeye göre takası mümkün olmayan alacaklar, belirli bir amaca harcanmak üzere teslim olunan para ve mallardan doğan alacaklar,

emre hazır tutulmak üzere teslim olunan para ve mallardan doğan alacakların cari hesaba yazılması mümkün değildir.

TTK. md. 93'e göre takası mümkün olmayan alacakların cari hesaba geçirilmesi mümkün değildir². Cari hesabın özünde takas ilişkisi vardır. Bu sebeple takası mümkün olmayan alacaklar cari hesaba yazılamaz. Nafaka borçları bu konuda örnek olarak verilebilir. TBK. md. 139/1'e göre *“alacakların takasının mümkün olabilmesi için alacakların karşılıklı olması, alacakların aynı mahiyet ve nitelikte olmaları, karşılıklı alacakların muaccel olması, alacakların her birinin geçerli ve dava edilebilir olması gerekir”*.

Tevdi edilmiş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar, haksız olarak alınmış veya aldatma sonucunda alıkonulmuş eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklar, nafaka ve işçi ücreti gibi borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup özel niteliği gereği doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar alacaklının rızası alınmadıkça takas edilemez (TBK. md. 144).

6102 s. TTK. md. 93'e göre belirli bir amaca harcanmak üzere teslim olunan para ve mallardan doğan alacaklar cari hesaba yazılamaz. Müvekkilin acenteye gönderdiği bir miktar mal bedelinin acente tarafından reklam masrafı olarak kullanılması veya belirli bir şahsın alacağına ödenmesi ya da bir vergi taksitinin karşılama amacıyla kullanılmasının şart koşulması anılan alacaklara örnek olarak gösterilebilir (Domaniç, 1988: 300-301). Yine belli bir amaca harcanmak üzere teslim edilmiş olan paraya örnek olarak, bir babanın oğluna verilmek üzere arkadaşına belli bir miktarda para göndermesi gösterilebilir (Bozer ve Göle, 2013: 261; Bahtiyar, 2013: 215). Emre hazır tutulmak üzere teslim olunan para ve mallardan doğan alacaklara örnek olarak da banka ile gerçek anlamda cari hesabı bulunan tacirin, bankada ayrıca bir tasarruf hesabı açtırması verilebilir (İmregün, 1989: 158).

Cari hesaba kural olarak para alacakları yazılır. Ancak cari hesaba paradan başka alacakların kaydedilmesi de söz konusu olabilir. Bu durumda tarafların aynı tür olan misli mal için alacaklı ve borçlu olmaları gerekir (Arslanlı, 1960: 241). Şarta bağlı alacakların da cari hesaba geçirilip geçirilemeyeceğine bu noktada değinilmesi gerekmektedir. Cari hesaba yazma hesabın kapatılması sırasında şartın gerçekleşmiş olması koşuluna bağlıdır. Hesabın kapatılması sırasında şart gerçekleşmemişse ilgili alacak hesaptan çıkarılmaktadır (Arkan, 2011: 358; Bahtiyar, 2013: 215).

TTK. md. 90/1-c hükmünde, kambiyo senetlerinin de bedellerinin tahsil edilmesi durumunda geçerli olmak koşuluyla cari hesaba kaydedilebileceği

2 Alacaklısının rızası olmadıkça takas edilemeyen alacaklar için bkz. TBK. md. 144.

gösterilmiştir. TTK. md. 91 hükmü gereği bedeli tahsil olunamayan kambiyo senedi sahiplerine geri verilerek kaydı silinir.

Muhasebe uygulamaları açısından taraflar arasında yazılı bir sözleşmenin olmadığı cari hesap ilişkilerinde borçlu cari hesaplara, mal ve hizmet satışlarından doğan herhangi bir belgeye bağlanmayan parasal kredili (veresiye, vadeli, açık hesap) alacaklar dışında hiçbir parasal olmayan alacak ve tahsil aracı (senet, çek) yazılamaz. Aynı şekilde alacaklı cari hesaplara, mal ve hizmet alışlarından doğan herhangi bir belgeye bağlanmayan parasal kredili (veresiye, vadeli, açık hesap) borçlar dışında hiçbir parasal olmayan borç ve ödeme aracı (senet, çek) yazılamaz.

Senet veya çek gibi herhangi bir tahsil aracıyla borçlu cari hesaptaki tutarlar tahsil edildiği takdirde borçlu cari hesap kapanarak ilgili cari hesaptaki kredili alacak, senetli veya çekli alacağa dönüşür. Benzer şekilde senet veya çek gibi herhangi bir ödeme aracıyla alacaklı cari hesaptaki tutarlar ödendiği takdirde alacaklı cari hesap kapanarak ilgili cari hesaptaki kredili borç, senetli veya çekli borca dönüşür.

1.6. Cari Hesap Sözleşmesinin Hüküm ve Sonuçları

1.6.1. Cari Hesabın Bütünlüğü

Cari hesaba geçirilen borç ve alacak kalemleri ayrılmaz bir bütündür. Cari hesapta, sözleşme süresi sona erinceye kadar alacaklı ve borçlu sıfatlı doğmamaktadır (Çeker, 2013: 184). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 97'ye göre tarafların hukuki durumunu ancak sözleşmenin sonundaki hesabın kesilmesi tayin eder. Bu duruma *cari hesabın bütünlüğü ilkesi* denir. Cari hesap sözleşmesi devam ettiği sürece, tarafların karşılıklı olarak birbirlerinden alacaklı olması söz konusu değildir. Hangi tarafın alacaklı veya borçlu olduğu ancak sözleşmenin sonunda anlaşılır. Bu sürede, tarafların cari hesaba giren kalemler üzerinde ayrı ayrı tasarruf yetkisi yoktur. Cari hesap sözleşmesi devam ettiği sürece; hesaba giren bir alacağı, taraflardan biri başkasına devir edemez. Yine cari hesap dışında bulunan bir alacakla takas edilmesi de mümkün değildir (Domaniç, 1988: 301-302).

Daha önce de ifade edildiği üzere muhasebe uygulamaları açısından taraflar arasında cari hesap ilişkisi herhangi bir yazılı sözleşmenin varlığına bağlı olmadığı gibi tarafların bir birlerinden hem alacaklı hem de borçlu olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Muhasebe uygulamaları açısından taraflar cari hesaba kayıt yaparken, 6102 Sayılı TTK'da ifade edilen ve Yargıtay'ın konuyla ilgili kararlarında vurgulanan "birbirlerinden olan alacakları" yerine, kendi işletmelerinin borç ve alacaklarını dikkate almaktadırlar. Taraflar için kendi işletmelerinin ne kadar alacaklı veya ne kadar borçlu olduğu önem arz

etmektedir (Dedeoğaç, 2010). Bu nedenle, cari hesap sözleşmesinin yapılmadığı cari hesap ilişkilerinde taraflar normal faaliyet dönemi olarak ifade edilen bir takvim yılı içerisinde herhangi bir tarihte hesap kesim işlemini tek taraflı veya karşılıklı olarak yaparak ortaya çıkacak bakiye üzerinde mutabakat sağlandıktan sonra alacaklı olan taraf alacağını borçlu olan taraftan isteme hakkına sahiptir. Bu nedenle, yazılı bir sözleşmeye dayanmayan cari hesap işlemlerinde cari hesabın bütünlüğü ilkesinden de söz edilemez.

Cari hesabın mal ve hizmet satılan veya satın alınan işletmelerin hesaplarını kontrol fonksiyonu bulunduğundan, işletmeler cari hesap vasıtasıyla ne kadar alacaklı veya borçlu olduklarını, hesabın ne zamandan beri borç veya alacak bakiyesi verdiğini, tahsilatların ve ödemelerin zamanında yapıp yapılmadığını, varsa faiz tutarını görmekte ve takip etmektedirler.

Muhasebe uygulamalarında cari hesap yardımcı bir hesap olarak yer almaktadır. İşletmeler cari hesap sayesinde devamlı ticaret yaptıkları alıcı ve satıcılardan olan kredili alacak ve borçlarını takip etme imkânına sahip olmaktadır. İşletmelerde muhasebe bölümleri belli aralıklarla cari hesaplarını gözden geçirerek karşılıklı olarak cari hesaplar üzerinden mutabakat sağlamaktadırlar. Üzerinde mutabakata varılan cari hesap bakiyeleri yeni bir başlangıç olarak kabul edilir. Yapılan mutabakatlarda ilgili işlemlere uygulanması gereken faiz de uygulanarak mutabakat sonucu anapara ve faizi ayrı ayrı görmek mümkün olmaktadır (Dedeoğaç, 2010).

1.6.1.1. Yenileme

Yenileme, yeni bir borcun oluşturulması suretiyle eski borcun ortadan kalkması anlamına gelmektedir (Bozer ve Göle, 2013: 262). TBK. md. 133'e göre yenileme, borcu sona erdiren sebeplerden biridir. Yenilenen borç eski borcun devamı değildir. Yenilenen borç bağımsız nitelikte ve yeni bir borçtur.

Cari hesapta yenileme, borcu sona erdirmez. TBK. md. 134/1 ve TTK. md. 90/2'ye göre çeşitli kalemlerin cari hesaba yazılmasıyla borç yenilenmiş sayılmaz. TTK. md. 94/2, TBK. md. 134/2'ye göre hesap kesilip bakiye diğer tarafça kabul edilirse borç yenilenmiş olur. Böylece yenilenen hesap, bir sonraki hesap devresine ilk kalem olarak kaydedilir.

Bununla birlikte, yazılı bir sözleşmenin yapılmadığı cari hesap işlemlerine ilişkin muhasebe uygulamalarında, borçlunun daha önceden kararlaştırılan tarihte borcunu ödeyemediği durumda, belli bir faiz karşılığında alacaklıdan ek süre talep etmesi ve alacaklının bu teklifi kabul etmesi halinde de cari hesabın yenilenmesi olarak kabul edilir. Bu durumda, mevcut borçlu cari hesap alacaklandırılarak kapatılırken kararlaştırılan yeni tutar borçlu cari hesaba borç kaydedilir. Yeni ve eski cari hesap arasındaki fark ise faiz geliri olarak muhasebeleştirilir.

Aynı zamanda, hesap kesiminden sonra ortaya çıkan bakiye üzerinde mutabakat sağlandıktan sonra cari hesap bakiyesi, taraflar arasındaki anlaşmaya bağlı olarak ödenmez veya kısmi ödeme yapılırsa kalan bakiyeyi alacaklı taraf borçlunun cari hesabına borç kaydederek bilançoya yansıtır ve bir sonraki döneme aktarır. Muhasebe uygulamalarında, mutabakat sonucunda elde edilen ve bir sonraki hesap devresine veya döneme aktarılan bakiye taraflar arasında yeni bir başlangıç olarak kabul edilir. Bu durum borcun yenilenmesi anlamına gelir.

1.6.1.2. Ticari Senetlerin Cari Hesaba Yazılması

TTK. md. 90/1-c hükmüne göre bir ticari senedin cari hesaba kaydı, bu senet bedelinin tahsil edilmesi durumunda geçerli olmak şartıyla yapılmış sayılır. TTK. md. 91'e göre cari hesaba yazılan ticari senet tahsil edilemezse sahibine geri verilerek kaydı silinir.

1.6.1.3. Sözleşme Süresi ve Hesap Devresi

Cari hesapta sözleşme süresi ve hesap devresi olmak üzere iki süre vardır. Sözleşme süresi cari hesap sözleşmesinin geçerli olacağı süredir. Sözleşme süresi, taraflar arasında cari hesap ilişkisinin ne kadar süreceğini gösterir. Sözleşme süresi belirli veya belirsiz olabilir. Bu sebeple sözleşme süresi taraflarca kararlaştırılmış olabileceği gibi kararlaştırılmamış olabilir (Çeker, 2013: 18). Sözleşme devam ettiği sürece taraflar arasında alacaklı ya da borçlu sıfatları mevcut değildir (Karahan, 2011: 288; Bilgili ve Demirkapı, 2013: 263). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 97'ye göre alacaklı ve borçlu sıfatlarının doğması sözleşme süresinin sona erip de hesabın kesilmesiyle olur. Bakiye, hesabın kesilmesiyle muaccel olur ve alacaklı bu durumda talep hakkına sahip olur. Sözleşme süresi hesap devresinden daha uzundur. Cari hesap sözleşmesinde hesap devrelerinin bulunması zorunludur.

Hesap devresi tarafların alacak ve borçlarını hesaba yazacakları ve karşılıklı olarak istemeyecekleri süre ya da dönemdir. Hesap devresi, hesapların zaman zaman gözden geçirilmesini sağlar. Hesap devresi taraflarca serbestçe kararlaştırılabilir. Taraflar hesap devresini kararlaştırmamışlarsa hesap devresi ticari teamüllere göre belirlenir. Bankacılık uygulamasında ise hesap devreleri üçer aylık dönemlerdir (Bahtiyar, 2013: 216). TTK. md. 94/2, BK. md. 143/3'e göre hesap devreleri hakkında sözleşmede hüküm yoksa ve herhangi bir ticari teamül de bulunmuyorsa her takvim yılı bir hesap devresi olarak kabul edilir. Her takvim yılının son günü hesabın kapatılması günü olarak kabul edilir. TTK. md. 90/1-d, 94/1'e göre hesap devresi sonunda borç ve alacak kalemleri arasındaki fark tek bir kalem olarak yeni hesap devresine kaydedilir. *Bu durum ise borcun yenilenmesi anlamına gelir.*

TTK. md. 94/2'ye göre hesap devreleri sonunda tespit edilen bakiyeyi gösteren çizelgeyi alan taraf, aldığı tarihten itibaren 1 ay içinde noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla ya da telgrafla veya güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla itirazda bulunmazsa, bakiyeyi kabul etmiş sayılır.

1.6.1.4. Bakiyenin Tespiti ve Kabulü

Cari hesap sözleşmesi, hesap devreleri sonunda karşılıklı alacakların takas edilmesini ve buna göre bir taraf lehine ortaya çıkan bakiyenin tespit olunmasını da gerektirir. Hesap devreleri sonunda ortaya çıkan bakiyeyi karşı taraf kabul edebilir. *Bu durumda bakiye kesinleşir.* Ancak alacaklı ve borçlu sıfatları ancak sözleşme süresi sonunda hesabın kesilmesiyle ortaya çıkar. Bakiyenin bulunması işlemi bir tespit işlemidir. Bu işlem alacaklılık veya borçluluğu nihai olarak belirlememektedir. Çünkü cari hesap ilişkisi henüz devam etmektedir. Sadece devrenin birisi bitmiştir. Hesaplama ise biten duruma ilişkindir.

Cari hesabı tutan taraf bakiyeyi tespit ederek çıkardığı hesap özetini karşı tarafa tebliğ edecektir. Cari hesabı tutan taraf bakiyeyi tespit ettikten sonra bu durumun hukuki sonuç doğurabilmesi için karşı tarafın kabul etmesi gerekir. Tespit edilen bakiyeyi alan taraf, bakiyeyi aldığı tarihten itibaren bir ay içinde taahhütlü mektup, telgraf, noter aracılığıyla veya güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla itirazda bulunmazsa bakiyeyi kabul etmiş sayılır, (TTK. md. 94/2, md. 18/3). Bir aylık sürede itiraz etme yolunu kullanmak yerine bakiyeyi alan taraf bu durumda ise beş yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açma hakkına sahip olur (Karahana, 2011: 288).

Muhasebe uygulamalarında ister tarafların birbirlerinden hem alacaklı hem de borçlu olduğu isterse tek taraflı olarak alacaklı veya borçlu oldukları ve yazılı bir cari hesap sözleşmesinin bulunmadığı cari hesap ilişkilerinde, tarafların aralarında sözlü olarak anlaştıkları belirli aralıklarla (aylık, 3 aylık, 6 aylık hesap devreleri gibi) veya belirli bir hesap devresi yoksa en geç yıl sonu itibarıyla hesap kesim işlemi yaparak cari hesap bakiyesini tespit etmeleri gerekir. Belirlenen cari hesap bakiyesini karşı taraf kabul ettiği takdirde bir hüküm ifade eder. Bu işleme bakiyenin mutabakatı denir (Kocameşe, 2012). Bunun için karşı tarafa, cari hesaba ait işlemleri gösteren hesap özetini (ekstre) ve bakiyesini içeren mutabakat mektubu gönderilerek karşı tarafın kayıtlarıyla birbirini doğrulayıp doğrulamadığına bakılır. Kayıtlar arasında farklılık ve bakiyeye itiraz yoksa mutabakat sağlanmış olur. Eğer kayıtlar arasında farklar varsa sebebi araştırılarak anlaşma sağlanırsa düzeltme kayıtları yapılarak bakiye üzerinde mutabakat sağlanır. Mutabakat mektubu ile hesap özetinin ve bakiyenin bildirilmesinden sonra karşı taraf bu bakiyeyi kabul etmezse yukarıda açıklanan TTK. md. 94/2 hükümlerine göre itirazda bulunmak zorundadır.

Taraflar arasında mutabakat işlemi yılda en az bir defa dönem sonunda yani 31 Aralık itibariyle yapılır ve aksi kararlaştırılmadıkça çıkan bakiye alacaklıya ödenerek cari hesaplar karşılıklı kapatılır veya ödeme yapılmazsa çıkan bakiyeyi, kısmi ödeme yapılırsa kalan bakiyeyi alacaklı taraf borçlunun cari hesabına borç kaydederek bilançoya yansıtır ve bir sonraki döneme aktarır. Bakiye belirleme ve mutabakat yapıldıktan sonra cari hesabın tarafları ilgili hesap döneminde cari hesaba kaydettikleri bütün borç ve alacaklar sonlanır. Yani belirgin veya bilinçli şekilde yapılmış hata ve hileler dışında geçmişe dönük borç veya alacak talebinde bulunulmaz. Yalnızca üzerinde mutabakata varılan alacak/borç bakiyesi geçerli olur (Bozkurt, 31.08.2016).

1.6.2. Cari Hesapta Faiz

TTK. md. 90/1-e'ye göre cari hesaba kaydedilen alacaklar için sözleşme ile veya ticari teamüller gereğince alındıkları tarihten itibaren faiz işlemeye başlar. Cari hesaba kaydedilebilen ve cari hesap kapsamında yer alan bütün alacaklara faiz uygulanabilir. Kanunda alacaklar için faiz işlemesi öngörülmeyle beraber borca da faiz işlemektedir (Berzek, 2013: 144).

TTK. md. 90/1 (d) maddesine göre cari hesabın kesilmesinden önce, taraflar birbirine karşı borçlu ya da alacaklı sayılmazlar. Cari hesaba yazılan alacaklara hesap devresi içinde işletilen faizin türü kapital faizidir (Bozer ve Göle, 2013: 264). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu md. 8/1 hükmüne göre cari hesaba yazılan alacaklara uygulanacak faiz oranını taraflar istediği gibi belirleyebilirler. Sözleşmede bir hüküm bulunmaması durumunda faiz oranı ticari örf ve âdetlere göre belirlenir. Ticari örf ve âdet de yoksa kanuni faiz oranı uygulanır.

Cari hesaba faiz işletilmesi ticari hayatta farklı şekillerde uygulanabilmektedir. Bunlar (Kocameşe, 2012; <https://www.ozdogrular.com/>; <http://www.muhassebex.com/>):

- › Her bir alacak kalemine cari hesaba kaydedildikten itibaren ayrı ayrı faiz işletilmesi
- › İlgili dönem sonu bakiyesine faiz işletilmesi
- › Bileşik faiz işletilmesi

Cari hesap bakımından, ilgili dönem sonu faizinin anaparaya eklenerek faiz yürütülmesi (bileşik faiz) kanun gereği mümkündür. Bu durumda sözleşmenin her iki tarafının da tacir olması gerekmektedir (Berzek, 2013: 144).

1.6.3. Hesap Bakiyesinin Haczi

Cari hesaba geçirilen alacakların münferiden haczedilmesi mümkün değildir. Ancak cari hesap sözleşmesinin taraflarından birinin alacaklısının, borçlunun hesap bakiyesine haciz koydurabilmesi mümkündür (Bahtiyar, 2013: 217). Dolayısıyla cari hesap sözleşmesinin taraflarından birisinin şahsi alacaklısı hesap devresi sonunda ortaya çıkan bakiyeyi haczettirebilir. Borcu için hesap bakiyesi haczedilen taraf 15 gün içinde haczi kaldırmazsa diğer taraf cari hesap sözleşmesini feshedebilir.

TTK. md. 100'e göre haciz durumunda, haciz tarihinden önce doğmuş hukuki ilişkilerden doğan borç ve alacaklar dışında, cari hesaba yeni kalemler yazılmak suretiyle haciz koyduran alacaklının durumu ağırlaştırılmaz.

TTK. md. 100/f.3 hükmüne göre haciz koyduran alacaklı, tespit edilen bakiyeden kendisine ödenecek paranın ödenmesini hemen isteyemez. Alacaklı ancak hesap devresi sonunda ödenmesini isteyebilir, dolayısıyla haciz koyduran alacaklıya ancak hesap devresinin sonunda ödeme yapılabilir.

1.6.4. Zamanaşımı

TTK. md. 101 hükmüne göre cari hesabın tasfiyesine, kabul edilen veya mahkeme kararıyla tespit edilen bakiyeye, faiz alacaklarına, hesap hatalarına, cari hesap dışında tutulması gereken veya haksız olarak cari hesaba geçirilmiş olan kalemlere veya tekrarlanan kayıtlara ilişkin bulunan davalar cari hesap süresinin sona ermesinden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda anılan zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı konusunda herhangi bir düzenleme yoktu. Bu durum hukuki tartışmalara neden oluyordu (Domaniç, 1988: 213). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 101'inci maddesinde anılan konuya açıklık getirilerek zamanaşımı süresinin cari hesap sözleşmesinin sona ermesinden itibaren başlayacağı kabul edilmiştir (Bozer ve Göle, 2013: 267). 6102 sayılı Kanun, muhtemel ihtilafların önüne geçmek için zamanaşımı süresinin başlangıç tarihini göstermiştir (Berzek, 2013: 145).

1.7. Cari Hesap Sözleşmesinin Sona Ermesi

6102 s. K. md. 98/1, a hükmüne göre cari hesap belirli bir süre dâhilinde yapılmışsa, cari hesap sözleşmesinde gösterilen sürenin dolmasıyla sona erer. Sürenin dolmasına rağmen taraflar sözleşmeyi sürdürürlerse cari hesap sözleşmesi belirsiz süreli duruma gelmiş olur (Karahan, 2011: 291; Ayhan vd., 2014: 352).

6102 s. K. md. 98/1-c hükmüne göre cari hesap sözleşmesinin taraflarından birisinin iflâs etmesi ile de belirli ya da belirsiz süreli cari hesap sözleşmesi sona erer. İflâsta müflisin ödeme ve tahsil imkânı kalmamaktadır. Cari hesabın sona erdiği an iflas kararının verildiği yani iflâsın açıldığı andır.

6102 s. TTK. md. 99/1 ve md. 94 hükmüne göre taraflardan birinin ölümü ya da kısıtlanması durumunda ise, diğer taraf veya hacir altına alınan kişinin kanuni temsilcisi ya da mirasçıları on gün önceden haber vermek kaydıyla cari hesap sözleşmesini feshedebilir. Bakiyenin ödenmesi ancak hesap devresinin sonunda istenebilir.

TTK. md. 98/1-b hükmüne göre belirsiz süreli cari hesap sözleşmeleri, sözleşmenin taraflarınca her zaman feshi ihbar yoluyla sona erdirilebilir. Fesih ihbarının ne zaman hüküm ifade etmeye başlayacağı hususunda 6102 sayılı TTK herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bundan dolayı bu husus doktrinde tartışmalıdır. İmregün (1989: 164) sözleşmenin feshi ihbarının diğer tarafa ulaştığı anda bozucu yenilik doğuran bir hak olarak hüküm ifade edeceğini ve sözleşmenin sona ereceğini söylemektedir. Başbuğoğlu (1988: 190) ise feshi ihbarın ilk hesap devresinin sonunda geçerli olacağını ileri sürmektedir. Poroy ve Yasaman (2010: 299) ve Eriş (1987: 514) feshi ihbarın TMK. md. 2 gereğince makul bir süre geçtikten sonra hüküm ifade edeceğini düşünmektedirler. Fesih hakkı uygun olmayan bir zamanda sadece karşı tarafı zarara sokmak amacıyla kullanılamaz (Bilgili ve Demirkapı, 2013: 268; Arkan, 2011: 368). Bu sebeple bize göre feshi ihbar hakkın kötüye kullanılmaması kapsamında yapılmalıdır. Netice olarak feshi ihbarda makul bir süre belirlenmelidir.

Banka uygulamasında cari hesap sözleşmeleri süresiz yapılmakta ve bankaya dilediği anda noter aracılığıyla veya telgrafla ya da iadeli taahhütlü mektupla sözleşmeyi feshederek alacağı muaccel kılma yetkisi tanınmaktadır.

Muhasebe uygulamaları açısından taraflar arasında yazılı bir sözleşmenin olmadığı cari hesap ilişkileri karşılıklı güven esasına dayandığından taraflar arasındaki ticari ilişkiler ve karşılıklı güven devam ettiği sürece cari hesap ilişkisinin süresiz olduğu kabul edilir ve sona ermesi söz konusu değildir. İşletmeler karşılıklı olarak zaman zaman hesaplarını kontrol ederek çıkan bakiye üzerinde mutabakat yapmaktadırlar. Yapılan mutabakat neticesinde ortaya çıkan bu bakiyeyi borçlu taraf alacaklı tarafa ödediği takdirde cari hesaplar karşılıklı olarak kapatılır fakat bu cari hesap ilişkisinin sona erdiği anlamına gelmez sadece bakiye sıfırlanmış olur. Taraflar arasında cari hesabı ilgilendiren yeni bir ticari işlem gerçekleştiğinde borçlu ve alacaklı cari hesaplar karşılıklı olarak yeniden çalıştırılmaya başlanır.

2. Cari Hesap İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde açıklanan Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planında “cari hesap” adı altında bir hesap bulunmamaktadır (1 Sıra No’lu MSUGT, 1992). TTK’nda açıklanan cari hesap kavramı, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği çerçevesinde işletmelerin Alıcılar, Satıcılar ve Ortaklar ile olan ilişkilere ait hesapları ifade etmektedir (Kocameşe, 2012). Bu anlamda, Tekdüzen Hesap Planında işletmelerin ticari faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkan cari hesap işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılabilir iki hesap bulunmaktadır. Bunlar, “120/220 Alıcılar ve 320/420 Satıcılar” hesaplarıdır. Tekdüzen Hesap Planı’nı açıklamalarında, “Alıcılar” hesabının; “*işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senetsiz alacaklarının izlenmesi için*” kullanılacağını ve “*senetsiz alacağın doğması ile bu hesaba borç, tahsil edilmesi halinde (ödemeler, aktarmalar ve hesaben mahsuplar dahil) alacak kaydedileceği*” ifade edilmektedir. Aynı şekilde “Satıcılar” hesabının ise; “*işletmenin faaliyet konusu ile ilgili her türlü mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan senetsiz borçların izleneceği*” ve “*senetsiz borcun doğması ile bu hesaba alacak, ödenmesi halinde borç kaydedileceği*” ifade edilmektedir (1 Sıra No’lu MSUGT, 1992).

Bir kişi veya işletmenin hem satıcı, hem de alıcı olması halinde, her ne kadar alışlarından doğan borçlar ile satışlarından doğan alacaklar farklı hesaplarda (Satıcılar/Alıcılar Hesabı) takip edilse dahi bu hesaplar tahsilat veya ödeme ile kapatılmayacaktır. Çünkü uygulamada böyle bir durumda tarafların ödeme ve tahsilat yapmaları söz konusu olmayacak, taraflar aralarında mutabakata vardıldıktan sonra Alıcılar ve Satıcılar cari hesaplarının kalanları aynı ise birbirleriyle karşılaştırılarak kapatılacak veya karşılaştırma sonrası herhangi bir bakiye varsa borçlu tarafından ödenecek veya ödemenin ileri bir tarihe bırakılması halinde bakiye tek bir hesaba (Alıcılar/Satıcılar Hesabı) aktararak bilançoya yansıtılacaktır. Bu yönüyle iki taraf arasında gerçekleşen tüm cari hesap işlemleri farklı hesaplarda muhasebeleştirilse dahi, sonuçta tek hesapta toplanarak taraflar ilgili bakiye üzerinden hesaplaşacaklardır. Dolayısıyla muhasebede cari hesap, karşılıklı borç ve alacak ilişkisi bulunması zorunlu olmamakla birlikte bir tarafa olan borç ile o taraftan olan alacağın ister aynı hesapta, isterse ayrı hesapta muhasebeleştirilsin matematiksel olarak tespit edildiği bir çizelgedir.

Cari hesap işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde, cari hesap için hesaplanan dönem bakiyeleri ve bu bakiyelere yürütülen faizin muhasebe kayıtları esastır (Kocameşe, 2012).

Cari hesap işlemlerinin muhasebeleştirilmesi aşağıdaki örnekler yardımıyla açıklanmıştır.

Örnek 1:

Tacir sıfatına sahip A ve B İşletmeleri 2015 yılında 01.01.2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 1 yıllık cari hesap sözleşmesi yapmışlardır. Sözleşmeye göre hesap mutabakatı üçer aylık dönemler halinde yapılacak ve her hesap devresinin sonunda belirlenen bakiyeye bir sonraki hesap kesim tarihine kadar aylık %2 oranında bileşik faiz uygulanacaktır. A İşletmesi, 01.01.2016 tarihinde %18 KDV hariç 5.000 TL tutarında kredili olarak B İşletmesine açık fatura ile birlikte ticari mal satışı gerçekleştirmiştir.

A İşletmesi'nin Satış Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

01.01.2016			
120 ALICILAR		5.900	
-B İşletmesi			
	600 YURTIÇİ SATIŞLAR		5.000
	391 HESAPLAN KDV		900

B İşletmesi'nin Alış Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

01.01.2016			
153 TİCARİ MALLAR		5.000	
191 İNDİRİLECEK KDV		900	
	320 SATICILAR HS		5.900
	-A İşletmesi		

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre cari hesap işlemlerine ilişkin alış (320) ve satış (120) işlemleri ayrı hesaplarda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Cari hesap sözleşmesi kapsamında yapılan alış ve satışlar ayrı hesaplarda muhasebeleştirileceği gibi tek hesapta da muhasebeleştirilebilmektedir. Yazılı cari hesap sözleşmesi yapılmadan hem alışların hem de mal ve hizmet satışlarının tek hesapta muhasebeleştirilmesi durumunda, Maliye Bakanlığı denetçileri tarafından tek düzen muhasebe hesap planına uyulmadığı gerekçesiyle usulsüzlük cezası kesilmektedir (Ateş, 2014). Diğer bir ifadeyle, taraflar arasında yazılı bir cari hesap sözleşmesi bulunması ve sözleşmede taraflar arasındaki alım ve satımların tek bir cari hesaba kaydedileceği açıkça belirtilmesi durumunda alış ve satış işlemlerinin sadece 120 veya 320 nolu hesaplara kaydedilmesine TTK cari hesap sözleşmesi dayanak oluşturduğu gerekçesiyle uygulamada Maliye Bakanlığı denetçileri tarafından usulsüz görülmeyle izin verilmektedir. A ve B işletmeleri arasında bundan sonra cari hesap sözleşmesi kapsamında yapılacak tüm ticari mal alım

satımına ilişkin muhasebe kayıtlarında A İşletmesi “120 Alıcılar”, B İşletmesi ise “320 Satıcılar” cari hesabını kullanacaktır. 120 ve 320 nolu hesapların bu şekilde kullanımı muhasebe ilke ve kuralları açısından kesinlikle hatalı olmasına rağmen maalesef piyasada ki uygulamalarda cari hesap sözleşmesi gerekçe gösterilerek vergi otoritelerinin de bu uygulamayı usulsüz olarak değerlendirmemelerinden dolayı işletmeler ilk ticari işlemden sonraki alım/satım işlemlerini, ilk alım ve satım işleminde açılan cari hesaplar üzerinden muhasebeleştirmektedirler. Bu nedenle, örneğimizdeki A İşletmesi B İşletmesi’nden ticari mal satın aldığı anda alış bedelini 120 Alıcılar hesabının alacağına kaydederken, aynı şekilde B İşletmesi de bu satış bedelini 320 Satıcılar hesabının borcuna kaydedecektir.

A İşletmesi, 03.01.2016 tarihinde %18 KDV hariç 3.000 TL tutarında kredili olarak B İşletmesi’nden açık fatura ile birlikte ticari mal alış gerçekleştirmiştir.

A İşletmesi’nin Alış Kaydı

153 TİCARİ MALLAR	03.01.2016	3.000	
191 İNDİRİLECEK KDV		540	
	120 ALICILAR HS -B İşletmesi		3.540

B İşletmesi’nin Satış Kaydı

320 SATICILAR	03.01.2016	3.540	
-A İşletmesi			
	600 YURTIÇİ SATIŞLAR 391 HESAPLAN KDV		3.000 540

İşletmeler tarafından cari hesap sözleşmesi gerekçe gösterilerek dönem içinde yapılan mal veya hizmet alış ve satışlarında 120 ve 320 nolu hesapların bu şekilde hatalı kullanımı, kesin mizan öncesi yapılacak dönem sonu envanter işlemlerine kadar devam edecektir.

31.03.2016 tarihinde yapılan hesap kesiminde A İşletmesi lehine 12.000 TL bakiye çıkmış olup bu bakiye üzerinde karşılıklı mutabakat sağlanmıştır. Bu bakiyeye bir sonraki hesap kesim tarihi olan 30.06.2016 tarihine kadar aylık %2 faiz oranından 734 TL bileşik faiz tahakkuk ettirilecektir. Buna göre;

A İşletmesi'nin Faiz Tahakkuk Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

120 ALICILAR -B İşletmesi	30.06.2016 642 FAİZ GELİRLERİ	734	734

B İşletmesi'nin Faiz Tahakkuk Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

780 FİNANSMAN GİDER.	30.06.2016 320 SATICILAR -A İşletmesi	734	734

31.12.2016 tarihinde son hesap kesim işlemi itibariyle A İşletmesi'nin kullandığı 120 Alıcılar cari hesabı 44.000 TL borç kalanı, B İşletmesi'nin kullandığı 320 Satıcılar hesabı ise 44.000 TL alacak kalanı vermiş olup bu bakiyeler üzerinde mutabakat sağlanmıştır. Bu tutar ilgili cari hesapların kalan bakiyeleri olarak işletmelerin dönem sonu bilançolarında yer alacaktır. A İşletmesi lehine çıkan 44.000 TL bakiye anlaşma gereği bir sonraki dönemin ilk iş günü ödenecektir.

A İşletmesi'nin Tahsilat Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

102 BANKALAR	02.01.2017 120 ALICILAR -B İşletmesi	44.000	44.000

B İşletmesi'nin Ödeme Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

320 SATICILAR -A İşletmesi	02.01.2017 102 BANKALAR	44.000	44.000

Bu durumun aksine dönem sonu itibariyle yani 31.12.2016 tarihinde son hesap kesim işlemi itibariyle A İşletmesi'nin kullandığı 120 Alıcılar cari hesabı 44.000 TL alacak kalanı, B İşletmesi'nin kullandığı 320 Satıcılar hesabı ise 44.000 TL borç kalanı vermesi de söz konusudur. Hesapların ters bakiye vermesi, muhasebe ilke ve kuralları gereği mümkün değildir. Çünkü, 120 Alıcılar cari hesabı dâhil hiçbir aktif karakterli hesap alacak kalanı vermeyeceği gibi 320 Satıcılar cari hesabı da dâhil hiçbir pasif karakterli hesap da borç

kalanı vermez. Alıcılar ve Satıcılar hesabının ters bakiye vermesinin tek nedeni, cari hesap sözleşmesine dayalı olarak yapılan cari hesap işlemlerinin (alış ve satışların) muhasebe kayıt mantığına aykırı olarak tek bir cari hesapta izlenmesinden kaynaklanmaktadır. Böyle bir durumda ters bakiye veren cari hesapların dönem sonunda resmi olarak hazırlanacak bilançoda yer alması mümkün olmayacağından, piyasada ki mevcut uygulamalarda ilgili bakiyeler işletmelerin birbirlerine verdikleri sipariş avansı olarak değerlendirilerek ilgili cari hesap bakiyelerinin sipariş avansları hesaplarına aktarılarak kapatıldığı muhasebe uygulamaları mevcuttur. Böyle bir uygulama sipariş avansları hesaplarının TDHP’nda ki açıklanan kullanımına uygun olmayacağı gibi işletmeleri birbirlerine karşı gerçekte olmayan ticari mal teslimi veya hizmet ifası yükümlülüğü altına girilmiş göstermesi gibi yanlış anlaşılmalara da neden olacaktır. Bu nedenle, cari hesap sözleşmesi yapmış olan ve bu sözleşmeye dayalı olarak alış ve satış işlemlerini, uygulamada tek bir cari hesapta izleyen işletmelerin hesap kesim tarihinde ters bakiye veren cari hesaplarını kapatılarak çıkan bakiyeyi ilgili cari hesaba (120 veya 320) aktarmaları hem muhasebe mantığı hem de hesapların işleyiş kuralları açısından daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu durumda örneğimizdeki her iki işletmenin ters bakiye veren cari hesaplara ilişkin dönem sonunda yapması gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır.

A İşletmesi’nin Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

120 ALICILAR -B İşletmesi	31.12.2016	44.000	
	320 SATICILAR -B İşletmesi		44.000

B İşletmesi’nin Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

120 ALICILAR -A İşletmesi	31.12.2016	44.000	
	320 SATICILAR -A İşletmesi		44.000

Her ne kadar yazılı sözleşmeye dayalı cari hesap işlemlerinde vergi otoriteleri tarafından alış ve satış işlemlerinin tek bir cari hesapta izlenmesine izin verilmiş olsa da gerek muhasebede aktif ve pasif hesapların kayıt ve raporlama ilke ve kurallarına gerekse Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’nde yer alan Tekdüzen Hesap Planında açıklanan ilgili hesapların

işleyiş kurallarına kesinlikle uygun değildir. Bu durum muhasebe mantığına tamamen terstir. Bunun yerine karşılıklı cari hesap işlemleri ister yazılı bir sözleşmeye bağlı olsun isterse olmasın alış ve satış işlemlerinin ayrı hesaplarda izlenmesi hem muhasebe mantığı hem de tek bir hesapta izlenmesinin neden olacağı karışıklıkların ve gereksiz işlemlerin önlenmesi açısından daha doğru olacaktır. Maliye Bakanlığı denetçilerinin de her ne sebeple olursa olsun bu tür yanlış uygulamalara kesinlikle izin vermemeleri gerekir.

Örnek 2:

A ve B İşletmeleri birbirlerine karşılıklı kredili olarak ticari mal alım satımı gerçekleştiren iki işletmedir. İşletmeler arasında yazılı bir cari hesap sözleşmesi bulunmamaktadır. İşletmeler aralarında yaptıkları sözlü anlaşmaya göre, 6 ayda bir ve yıl sonların da hesap kesim işlemi yaparak mutabakat sağlayacaklar ve ödemeler izleyen yılın ilk iş günü gerçekleştirilecektir. Mutabakat sonucu ortaya çıkan cari hesap bakiyesine herhangi bir faiz yürütülmeyecektir. A İşletmesi, 07.09.2016 tarihinde %18 KDV hariç 5.000 TL tutarında kredili olarak B İşletmesine açık fatura ile birlikte ticari mal satışı gerçekleştirmiştir.

A İşletmesi'nin Satış Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

120 ALICILAR -B İşletmesi	07.09.2016	5.900	
	600 YURTIÇİ SATIŞLAR 391 HESAPLAN KDV		5.000 900

B İşletmesi'nin Alış Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

153 TİCARİ MALLAR 191 İNDİRİLECEK KDV	07.09.2016	5.000 900	
	320 SATICILAR HS -A İşletmesi		5.900

B İşletmesi, 11.09.2016 tarihinde %18 KDV hariç 4.000 TL tutarında kredili olarak A İşletmesine açık fatura ile birlikte ticari mal satışı gerçekleştirmiştir.

B İşletmesi'nin Satış Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

11.09.2016	120 ALICILAR -A İşletmesi	4.720	
	600 YURTIÇİ SATIŞLAR 391 HESAPLAN KDV		4.000 720

A İşletmesi'nin Alış Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

11.09.2016	153 TİCARİ MALLAR 191 İNDİRİLECEK KDV	4.000 720	
	320 SATICILAR HS -B İşletmesi		4.720

Dönem sonuna kadar yapılan karşılıklı cari hesap işlemlerinden sonra 31.12.2016 tarihi itibarıyla yapılan hesap kesim işleminden sonra işletmelerin 120 Alıcılar ve 320 Satıcılar cari hesaplarının büyük defter görünümüleri aşağıdaki gibidir.

A İşletmesi

B	120 ALICILAR	A	B	320 SATICILAR	A
.			.		
.			.		
32.000				24.000	

B İşletmesi

B	120 ALICILAR	A	B	320 SATICILAR	A
.			.		
.			.		
24.000				32.000	

İşletmelerin cari hesaplarının büyük defter görünümüne göre A İşletmesi lehine çıkan 8.000 TL'lik bakiye üzerinde mutabakat sağlanmıştır. A İşletmesi lehine çıkan 8.000 TL bakiye anlaşma gereği bir sonraki dönemin ilk iş günü ödenecektir. Her iki işletme de mutabakata vardıkları bakiyenin tahsilat ve ödeme işlemine ilişkin yapacakları muhasebe kaydında ilgili cari hesaplar

arasında mahsup işlemini de yaparak cari hesaplar karşılıklı olarak kapatılacaktır.

A İşletmesi'nin Tahsilat Kaydı (Borçlu Cari Hesap)

102 BANKALAR	02.01.2017	8.000	
320 SATICILAR		24.000	
-B İşletmesi			
	120 ALICILAR		32.000
	-B İşletmesi		

B İşletmesi'nin Ödeme Kaydı (Alacaklı Cari Hesap)

320 SATICILAR	02.01.2017	32.000	
-A İşletmesi			
	102 BANKALAR		8.000
	120 ALICILAR		24.000
	-A İşletmesi		

Sonuç

Cari hesap, tacirler arasındaki uygulamadan doğmuş ve gelişmiş bir ticari ödeme sistemidir. Ticari işlemlerin kolaylaştırılması ve tekdüzeleştirilmesi ihtiyacı, tacirlerin karşılıklı alacaklarını ve borçlarını cari hesaba kaydederek, belirli hesap devreleri sonunda mahsuplaştırma ve kalan bakiye üzerinde mutabakata varma şeklinde bir hesaplaşma sistemi geliştirmelerine neden olmuştur. Önceleri bir muhasebe işlemi olarak görülen bu sisteme, günümüz iş dünyasında ticaretin gittikçe karmaşıklaşması ve ticari anlaşmazlıkların artması yasal bir çerçeve çizilmesi ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Ticaret kanunlarında cari hesaba ilişkin yasal düzenlemelere yer verilmesiyle cari hesap hukuki bir nitelik kazanmıştır (Durgut, 2012: 1).

Ticari hayatta cari hesap kavramı ve uygulaması muhasebeciler tarafından çok sık kullanılmakla birlikte, muhasebecilerin cari hesaptan anladıkları ve cari hesap uygulamaları ile 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanan ve hukukçular tarafından anlaşılan cari hesap kavramı farklılıklar içermektedir.

TTK'da yapılan cari hesap tanımına göre, taraflar arasında cari hesap ilişkisinin varlığı tarafların birbirlerinden zaman zaman alacaklı zaman zaman borçlu olmaları şartına bağlanmıştır. Halbuki ticari hayatta, muhasebe

uygulamaları açısından cari hesaptan söz edebilmek için tarafların birbirlerinden hem alacaklı hem de borçlu olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Cari hesabın varlığı için borç ve alacak ilişkisinin tek taraflı olarak gerçekleşmesi yeterlidir. Bir ekonomide faaliyet gösteren işletmelerin tamamının veya en azından büyük bir çoğunluğunun birbirleriyle karşılıklı olarak mal veya hizmet alışverişinde bulunmalarını beklemek gerek ticari işleyiş gerekse mantık açısından mümkün değildir. Bu nedenle, TTK'nın tanımladığı cari hesap ilişkisine sahip işletme sayısının oldukça az olduğu düşünülürse kanunda tanımlanan cari hesap sözleşmesinin ticari hayatta uygulanma şansının çok çok sınırlı kalacağı aşikârdır. Cari hesap sözleşmesinin geçerliliğinin yazılı şekilde yapılmaya bağlanmış olması da çok büyük bir çoğunluğu tek taraflı borç alacak ilişkisine sahip işletmelerin cari hesap işlemlerini yazılı bir sözleşmeye göre yapmalarını da hukuki açıdan geçersiz ve anlamsız kılmaktadır. İşletmelerin çok büyük bir çoğunluğu tarafından kullanılmakta olan ve uygulamaya yerleşmiş ticari temayülleri dikkate almayan cari hesap hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla tarafların birbirlerinden hem alacaklı hem borçlu olmaları şartının hukuka bir katkısı olmadığı gibi taraflar arasındaki borç alacak ilişkisinin tek taraflı olması da bir sakınca ortaya çıkarmayacaktır. Bu nedenle, muhasebecilerin cari hesap uygulamasını yazılı sözleşmeye bağlayarak hukuka uyumlu cari hesap sözleşmesi olarak kabul edilmesi hem hukukçular hem de muhasebeciler açısından uygulamada karşılaşılan sorunların ortadan kaldırılmasını büyük ölçüde sağlayacaktır.

Aynı zamanda TTK cari hesap sözleşmesine dayalı işlemlerin hangi hesaplarda ve nasıl muhasebeleştirileceğine ilişkin usul ve esaslar hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamaktadır. Bu nedenle cari hesap işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde farklı uygulamalar mevcuttur. Özellikle yazılı cari hesap sözleşmesine dayalı ticari işlemlerin tek bir cari hesapta muhasebeleştirilmesine vergi otoriteleri tarafından izin verilmiş olmasına rağmen bu durum muhasebe ilke ve işleyiş kurallarına tamamen ters düştüğü gibi muhasebe uygulamaları ve vergi mevzuatı açısından gereksiz işlem ve karışıklıklara neden olmaktadır. Bununla birlikte cari hesap sözleşmelerinde ortaya çıkan bir diğer sorun cari hesaplar arasında yapılan mahsuplaşmadır. Cari hesaplar arasında mahsup işlemi yapıldıktan sonra kalan bakiyenin ödenmesi veya tahsili esastır. Bu nedenle cari hesapların mahsuplaşma yoluyla kapatılmasında nakit bir hareket söz konusu olmadığından uygulamada cari hesap işlemlerinin tevsiki sorunu ayrı bir çalışma konusu olarak incelenmesi gereken bir konudur.

Cari hesap konusu 6102 sayılı TTK'da ayrıntılı ve Kara Ticareti hukuku uzmanlarının uzun ve gayretli çalışmaları neticesinde ele alınmıştır. Ancak bu çalışmada dikkat çekmeye çalıştığımız konulardan kaynaklanacak sorunların

giderilmesi ve uygulamada birlik sağlanması açısından gerek akademik camia gerekse ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından cari hesap konusuna ilişkin daha detaylı çalışmaların yapılması ve konunun daha ayrıntılı olarak ele alınarak incelenmesi önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Altuğ, Osman (1999), *Muhasebe Hukuku* (İstanbul: Türkmen Kitabevi).
- Arkan, Sabih (2011), *Ticari İşletme Hukuku*, 15. Baskı, (Ankara: BTHAE Yayınları).
- Arzova, S.Burak (2001), "Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi", *Mali Çözüm Dergisi*, 54: 1-17.
- Ateş, Koray (2014), "Tek Hesapta İzlenen Carilere Maliye Ceza Kesiyor", <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/koray/0109/> (04.03.2016).
- Arslanlı, Halil (1960), *Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler*, 3. Baskı (İstanbul: Fakülteler Matbaası).
- Aslan, Yılmaz, Doğan Şenyüz (2012), *İşletme Hukuku*, 4. Baskı (Bursa: Ekin Yayıncılık).
- Ayhan, Rıza, Mehmet Özdamar, Hayrettin Çağlar (2014), *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, 7. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları).
- Bahtiyar, Mehmet (2013), *Ticari İşletme Hukuku*, 14. Baskı (İstanbul: Beta Yayıncılık).
- Başbuğoğlu, Tarık (1988), *Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu*, C. I (Ankara: Yetkin Yayınevi).
- Bayazıtlı, Ercan, Orhan Çelik, Kadir Gürdal (2015), *Genel Muhasebe* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 1. Baskı).
- Berzek, Ayşe Nur (2013), *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, 10. Baskı (İstanbul: Beta Yayınları).
- Bilgili, Fatih, Ertan Demirkapı (2013), *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Baskı (Bursa: Dora Yayıncılık).
- Bozer, Ali, Celal Göle (2013), *Ticari İşletme Hukuku*, 2. Baskı (Ankara: BTHAE Yayınları).
- Bozkurt, Hüseyin (2016), "Cari Hesap", http://www.firatymm.com/author_detail.asp?id=636 (16.06.2016).
- Çeker, Mustafa (2013) *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku*, 7. Baskı (Adana: Karahan Kitabevi).
- Dedeoğaç, Ender (2010), "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Cari Hesap", <http://enderdedeagac.blogspot.com.tr/2010/12/turk-ticaret-kanunu-tasarisina-gore.html> (06.02.2016)
- Domaniç, Hayri (1988), *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, 4. Baskı (İstanbul: Temel Yayınları).
- Durgut, Ramazan (2012), *Cari Hesap Sözleşmesi* (İstanbul: Vedat Yayıncılık).
- Eriş, Gönen (1987), *Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler C. I.* (Ankara: Seçkin Yayıncılık).

- İmregün, Oğuz (1989), *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, (İstanbul: Yasa Yayınları).
- Karahan, Sami, *Ticari İşletme Hukuku*, 22. Baskı (Konya: Mimoza Yayıncılık).
- Kayar, İsmail (2006), *Ticari İşletme Hukuku*, 5. Baskı (Ankara: Detay Yayıncılık).
- Kayıhan, Şaban, Mustafa Yasan (2013), *6335 Sayılı Kanun ile Değişik Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticari İşletme Hukuku*, 2. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık).
- Kocameşe, Mustafa (2012), "Cari Hesap Sözleşmesi ve Muhasebe Uygulaması", <http://www.eps.com.tr/cari-hesap-sozlesmesi-ve-muhasebe-uygulamasi.html> (06.02.2016)
- Koç Yalkın, Yüksel (2015), *Genel Muhasebe: İlkeler ve Uygulamalar* (Ankara: Nobel Yayınları, 14. Baskı).
- MEGEP (2007), *Muhasebe ve Finansman "Cari Hesap"* (Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları).
- Poroy, Reha, Hamdi Yasaman (2001), *Ticari İşletme Hukuku*, 9. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık).
- Poroy, Reha, Hamdi Yasaman (2010), *Ticari İşletme Hukuku*, 13. Baskı (İstanbul: Vedat Kitapçılık).
- Taniş, Veyis Naci (2010), *Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar* (Adana: Karahan Kitabevi, 4. Baskı).
- (2010), "Cari Hesap İşlemleri", <https://www.ozdogrular.com/content/view/12813/176/> (15.04.2017)
- (2015), "Cari Hesap Süresi, Sonuçları ve Sona Ermesi", <http://www.muhassebex.com/cari-hesap-anlasma-suresi-sonuclari-ve-sona-ermesi> (31.08.2016).
- 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Resmi Gazete No 21447 (M), Resmi Gazete Tarihi 26/12/1992, <http://www.ismmmo.org.tr/html.asp?id=3997> (24.08.2016).